

Bidrag till kännedomen om sydsvenska Vatten- Coleoptera. II.

Av

BENGT SJÖGREN.

Vid de regionalt utplagda studier, som jag de senaste åren företagit över vattencoleopterernas ekologi i Sydsverige, har jag gjort en del fynd, som jag önskar publicera redan innan jag kommer att offentliggöra huvudresultaten av mina undersökningar. Bl. a. rör det sig om ett par arter, som inte är upptagna för Småland i den senaste katalogen (Hellén 1939).

Eftersom Grill (1896) emellertid noterat tre av dem — *Eriglenus undulatus* Schrk, *Rhantus pulverosus* Steph. och *Rhantus notaticollis* Aubé — som funna i trakten av Kalmar av tandläkaren L. Haglund, tillskrev jag fil. d:r Anton Jansson, som redigerade den svenska delen av 1939 års skalbaggs katalog, med en förfrågan, varför han strukit dessa trenne arter vid sin genomgång av Sveriges skalbaggsfauna, trots att småländska fynd av dem tidigare publicerats. D:r Jansson meddelade mig då följande:

»Anledningen till att de av Eder omnämnda arterna inte upptogs i katalogen för Småland var att jag, ehuru jag av framlidne L. Haglund på sin tid köpte hans samling, inte i denna eller annorstädes såg beläggsexemplar från Småland för desamma. Jag följde nämligen den regeln att med få undantag — omnämmanden av specialister bl. a. — ur annan litteratur, meddelanden i brev o. s. v. inte ta för given en uppgift utan att det lyckats få kontroll på densamma. Det var ju dock jag som stod för uppgifterna, bar ansvaret. I detta fall är det nog ganska troligt att Haglund hade rätt, men som sagt, jag följde den nämnda principen att hellre säga för litet än sådant som jag själv inte kunde stå för genom hänvisande till ex. Den regeln kommer jag att följa även i ev. supplement till katalogen. — Av *Eriglenus undulatus* finnes i Haglunds saml. ett ex., men det saknar lokal-etikett, fullständigt, medan hans djur i övrigt oftast bära etikett. Av *Rhantus notaticollis* saknas sv. ex., och av *Rh. pulverosus* finns ex. med anteckning som jag inte kan läsa och som inte torde vara skriven av H.»

Under dessa förhållanden är det tvivelsutan väl motiverat, att inte nämnda arter medtagits för Småland i katalogen. Det är emellertid inte desto mindre glädjande, att det nu är fastslaget, att arterna verkligen förekommer i Småland. Visserligen äro mina fynd gjorda långt från den trakt, där Haglund uppgav sig ha gjort sina fynd, men de kanske ändå i viss mån kan tjäna till att rehabilitera honom. Vad beträffar

Rhantus pulverosus är den f. ö. relativt vanlig på Öland — jag har själv funnit den vara ganska talrik såväl i Möckelsmossen på Alvaret som i sumpmarkerna vid Beijershamn —, och då är det ju inte alls otänkbart, att den kan finnas på sina håll även på andra sidan Kalmarsund.

Hygrotus decoratus Gyll. Skåne: Revinge socken, ett par smärre vattensamlingar med närmast torvartad botten. Den ena (belägen vid vägen mellan Revingeby och Revingehed) nästan igenväxt huvudsakligen av *Equisetum limosum*. Juni 1941. (Tills. med Thure Palm.)

Gaurodytes conspersus Marsh. Skåne: Skanör, nära slottsruinen. Mindre vattensamling (söttvatten) med lerbotten och svagt utvecklade makrofytvegetation. Flera individ vid olika tillfällen 1941 och 1943. Denna vattensamling, i vilken jag även hävdade *Graphoderes austriacus* (Sjögren 1941, p. 72), visade sig till skillnad från många omkringliggande pölar vara permanent. Thure Palm har tidigare funnit *conspersus* i pölar ej långt från den, där jag gjorde mina fynd. (Palm 1937, p. 37.) — *G. fuscipennis* Payk. Skåne: Revinge socken, mellan Revingeby och Revingehed. Mindre vattensamling, nästan igenväxt av *Equisetum limosum* (jfr under *Hygrotus decoratus*). Några få individ. Juni 1941. (Tills. med Thure Palm.)

Eriglenus undulatus Schrk. Skåne: Barsebäck socken, centrum av Barsebäcksby. Damm (»branddamm»), som tidigare haft mycket täta vassar, men som grävts ut av praktiska skäl. Stor individrikedom. Juli 1940. — Småland: Vislanda socken, Olasjön. 1 individ. Sept. 1946. *Eriglenus undulatus* är inte upptagen för Småland i den senaste katalogen (Hellén 1939). Grill (1896, p. 46) anför emellertid ett fynd från trakten av Kalmar, gjort av L. Haglund.

Ilybius similis Thoms. Skåne: Veberöds socken. Vattensamling strax utanför samhället, vid vägen mot Sjöbo. 1 individ. Juni 1942. — Småland: Aneboda socken, fiskdammar. Flera individ. Vid olika tillfällen sommaren 1946.

Rhantus pulverosus Steph. Småland: Aneboda socken, fiskdammar. Ej ovanlig i vissa, med kalk och fosfat gödda dammar, tillhörande Södra Sveriges Fiskeriförening. Vid olika tillfällen sommaren 1946. Denna art noterades av Grill (1896, p. 44) såsom funnen i trakten av Kalmar av L. Haglund, men medtogs inte av Anton Jansson för detta landskap (Hellén 1939). — *Rh. notaticollis* Aubé. Småland: Berg socken, Lädjasjön. Dike, utgörande tillopp till sjön vid dess nordvästra sida. 1 individ. Juli 1944. — Småland: Aneboda socken, fiskdammar. Påträffad i stort antal i ett par med kalk och fosfat gödda dammar. Vid olika tillfällen sommaren 1946. Individrikedomen steg betydligt mot slutet av augusti och i september. Även denna art är i likhet med *Rhantus pulverosus* och *Eriglenus undulatus* av Grill (1896, p. 44) noterad från Kalmartrakten, i detta fall närmare bestämt från Stensö, där den påträffats av L. Haglund, men den är struken för Småland i den nya katalogen (Hellén 1939).

Graphoderes austriacus Sturm. Skåne: Ö. Hoby socken, mossmarkerna strax söder om Glimmingehus. 2 individ (♂ och ♀). Juni 1942. Arten är förut bara känd från två svenska lokaler, nämligen Revinge och Skanör (Sjögren 1941, p. 72). — *G. cinereus* L. Skåne: Simrishamn, stor damm strax norr om staden, juni 1942; Rörum socken, att döma av vegetationen permanent vattensamling på betesmark, juni 1942; Löderup socken, torvgravar på mosse strax norr om Sandhammaren, juni 1942; Ö. Hoby socken, mossmarkerna vid Glimmingehus, juni 1942; Skanör, vattensamling nära vägskälet Falsterbo-Höllviksnäs-Skanör, augusti 1943. — *G. zonatus* Hoppe. Skåne: Rörum socken, vattensamling på betesmark, juni 1942; Skanör, vattensamling nära vägskälet Falsterbo-Höllviksnäs-Skanör, augusti 1943. — Ej ovanlig längs kanterna av gölar på de småländska myrarna och talrik i fiskdammar i Aneboda socken, Småland. Tycks emellertid inte förekomma i större sjöar. — *G. bilineatus* De G. Skåne: Skanör. 1 individ augusti 1943. — *Graphoderes bilineatus* var vid utarbetandet av Catalogus (Hellén 1939) inte känd från Småland. De första småländska funden publicerades av Brinck (1941 a, p. 34), och samma år publicerade jag ytterligare en lokal — sjön Möckeln vid Älmhult (Sjögren 1941, p. 72). Mina undersökningar 1944 och 1946 har emellertid visat, att den inom det sydsvenska höglandet har en mycket vid utbredning, ehuru dess förekomst där synes vara begränsat till större vattensamlingar. I Skåne har jag däremot även funnit den i smärre vatten om blott ett fåtal kvadratmeters yta.

Dytiscus circumflexus F. I en tidigare skrift (Sjögren 1941, p. 73) råkade insmyga sig ett fel. I det avsnitt, som behandlar *Dytiscus dimidiatus*, står »här anträffas även circumflexus i stort antal...» Det skall vara *circumcinctus*. — *D. dimidiatus* Bergstr. Skåne: Löderup socken, torvgravar på mosse strax norr om Sandhammaren. Talrik. Juni 1942. Thure Palm (1938, p. 49) har publicerat fynd av arten från Kåseberga, endast ett par km längre västerut vid kusten.

Cybister lateralimarginalis De G. Skåne: Ö. Hoby socken, vattensamling ej långt från Glimmingehus. 1 individ (♀). Juni 1942. Trots flitig hävning lyckades jag inte finna fler imagines och ej heller någon larv. Vid ungefär samma tidpunkt besökte jag Tunbyholmssjön, där *Cybister* anträffades av I. Ammitzböll 1915, men mitt letande var där alldeles förgäves. Brinck, som senare undersökte samma lokaler, återfann inte arten på någon av platserna (Brinck 1944, p. 41), men anmärker (ibidem, p. 42): »I Skåne borde man med framgång kunna efterforska arten vid tömning av fiskdammar o. d.» Att *Cybister* hos oss är ytterligt sällsynt (möjligen beroende på stenotop karaktär?), står ju alldeles klart, men att den bör strykas ur vår fauna på de grunder, som Falkenström (1941, p. 91) andragit, måste anses obefogat. Efter det att Falkenström på nyssnämnd plats publicerat sin åsikt om *Cybisters* förekomst i vårt land, uppstod en stormig diskussion, i

vilken en rad lundensiska forskare yttrade sig mot honom (Brinck 1941 b, p. 78 ff.; Kemner 1941, p. 15 ff.; Larsén 1941, p. 78). Sommaren 1942 gjorde jag sedan mitt fynd och meddelade omedelbart Falkenström detta i brev. Hans svar blev, att detta enstaka fynd enligt hans åsikt inte alls vore något bevis för att *Cybister* vore inhemsk i Skåne, och att han hösten samma år planerade att i en artikel bemöta den mot honom från Lund riktade polemiken. Vidare framhöll han, att det av mig funna exemplaret mycket väl kunde ha flugit över från Danmark, närmast från Bornholm. Denna förklaring är väl långsökt, helst med hänsyn tagen till att *Cybister* till dags dato ännu inte blivit funnen på Bornholm. Och eftersom den finns, ehuru sällsynt, på motsvarande breddgrader i Danmark, ligger det ju närmast till hands att anse de skånska fynden, om de än varit ytterst sporadiska, som ett tecken på att *Cybister* verkligen är stationär i Skåne. I en uppsats om *Hydrous piceus* (Sjögren 1945, p. 61) skrev jag: »Det skulle inte förvåna mig, om åtskilliga lokaler så småningom kommer att kunna läggas till de hittills kända, om bara sjöarna i våra kalktrakter blir bättre undersökta ur entomologisk synpunkt.» Detta uttalande skulle mycket väl kunna gälla även *Cybister*, möjligen med viss reservation för ordet »kalktrakter», eftersom det torde vara väl tidigt att uttala sig så starkt om denna arts ståndorts-ekologi.

Gyrinus bicolor Payk. Småland: Växjö, S. Bergundasjön, flera individ, augusti 1944; Aneboda socken, fiskdamm — Maddammen, talrik, kretsande omkring i stora flockar tillsammans med *Gyrinus minutus* F. och *Gyrinus substriatus* Heer, vid olika tillfällen sommaren 1946; Blädinge socken, Mellansjön, flera individ i sällskap med *G. substriatus*, september 1946; Vislanda socken, Olasjön, ett par individ, september 1946; Moheda socken, sjön Fiolen, ett individ i en flock om flera hundra individ av *G. minutus* och *G. substriatus*. Samtliga dessa fyndorter med undantag av sjön Fiolen är mer eller mindre eutrofierade. S. Bergundasjön är förorenad genom avloppsvatten från Växjö stad (Thunmark 1945, p. 49 ff.), Mellansjöns karaktär har påverkats i eutrof riktning genom sänkning (ibidem, p. 141 ff.), och även Olasjön har för många år sedan reglerats något. Maddammen är eutrofierad genom tillsats av kalk och fosfat — dess eutrofi framgår f. ö. tydligt av de täta vassarna av *Typha latifolia*. — *Gyrinus bicolor* är inte tidigare funnen i Småland.

Orectochilus villosus Müll. Skåne: Vittsjö socken, Vittsjön, flera individ, augusti 1939; Snogeröds socken, Ringsjön, talrik under stenar vid stranden intill Bosjöklosters vandrarhem, juli 1942; Revinge socken, bland stenar i bäck (Krankesjöns avlopp), talrik, augusti 1946.

Hydrous aterrimus Esch. Skåne: Löderups socken, torvgravar på mosse strax norr om Sandhammaren. Såväl larver som imagines och äggsamlingar. Juni 1942.

Litteraturförteckning.

- Brinck, P. 1941 a: Några intressanta skalbaggsfynd. II. Opusc. Ent. Bd VI. Lund. P. 33—36.
- 1941 b: Äldre fynd av Cybister i Skåne. Opusc. Ent. Bd VI. Lund. P. 78—79.
- 1944: *Cybister lateralimarginalis* De G., en omtvistad svensk skalbagge. Opusc. Ent. Bd IX. Lund. P. 37—43.
- Falkenström, G. 1941: Zusatz zum Catalogus Coleopterorum Daniae et Fennoscandiae, Helsingfors 1939. Ent. Tidskr. Årg. 62. Stockholm. P. 89—92.
- Grill, C. 1896: Catalogus Coleopterorum Scandinaviae, Daniae et Fenniae. Stockholm.
- Hellén, W. 1939: Catalogus Coleopterorum Daniae et Fennoscandiae. Auctoribus V. Hansen, W. Hellén, A. Jansson, Th. Munster, A. Strand. Helsingforsiae.
- Kemner, N. A. 1941: Om förekomsten av *Cybister laterali-marginalis* i Sverige. Opusc. Ent. Bd VI. Lund. P. 15—16.
- Larsén, O. 1941: *Cybister*-fyndet i Lund. Opusc. Ent. Bd VI. Lund. P. 78.
- Palm, Th. 1937: Bidrag till kännedomen om den skånska coleopterfaunan. 1. Skanörstrakten. Opusc. Ent. Bd II. Lund. P. 32—39.
- 1938: Bidrag till kännedomen om den skånska coleopterfaunan. 2. Käseberga-trakten. Opusc. Ent. Bd III. Lund. P. 38—49.
- Sjögren, B. 1941: Bidrag till kännedomen om sydsvenska Vatten-Coleoptera. Opusc. Ent. Bd VI. Lund. P. 71—73.
- 1945: *Hydrous piceus* L. åter funnen i Skåne. Opusc. Ent. Bd X. Lund. P. 61.
- Thunmark, S. 1945: Die Abwasserfrage der Växjö-Seen in hydrobiologischer Beleuchtung. Medd. fr. Lunds Univ. Limnolog. Inst. Nr 4. Lund.